

Bilim ve teknolojide eksiklerimiz nerede?

Aykut Göker

Bilim, teknoloji ve inovasyon politikalarının ekonomiye ve toplumsal hayata özgü terimlerle örüldüğüne daha önce değinmişim. Bu konuda, Prof. Dr. Erol Taymaz, sözünü ettiğim son çalışmasında şunları söylüyor [bazı ibarelerin altı tarafımdan çizildi]: “Teknoloji ve yenilik [inovasyon] politikalarının geliştirilmesinde etkili olan iki önemli [iktisat] kuramı vardır: neoklâsik kuram ve Schumpeterci/evrimci kuram. Neoklâsik kuram, iktisatta baskın eğilim olmasına karşın, teknoloji ve yenilik iktisadında yetersiz kalmış ve özellikle 1980’lerden sonra üstünlüğü Schumpeterci/evrimci iktisada bırakmıştır.

“Schumpeterci/evrimci iktisatçılar, neoklâsik yaklaşımın, teknolojik gelişme sürecinin anlaşılması açısından yetersiz olduğunu, dolayısıyla, teknoloji politikalarının geliştirilmesinde yararlı olamayacağını öne sürmüşlerdir.

“Evrimeci yaklaşım, özellikle Nelson ve Winter’in 1982 yılında yayımlanan **Ekonomik Büyümenin Evrimci Teorisi** kitabından sonra, teknoloji ve yenilik iktisadında yaygınlık kazanmıştır. Bu yaklaşım, Schumpeter’in çalışmalarından yola çıkarak teknolojik yeniliği, uzun dönemde ekonomik gelişmenin motoru olarak değerlendirmekte, bu nedenle evrimci analizlerde teknolojik yenilik süreci merkezi bir role sahip olmaktadır.”

Evrimeci iktisatçıların, teknolojik yenilik sürecinin ancak sistemik yaklaşımla anlaşılabileceğini vurguladıklarına işaret eden Taymaz, bu bağlamda geliştirdikleri ‘**ulusal yenilik [inovasyon] sistemi**’ yaklaşımına da işaretle şöyle diyor: “Ulusal yenilik sistemi’ kavramı, özellikle 1990’larda teknoloji ve yenilik politikalarının geliştirilmesinde yaygın olarak kullanılmaya başlandı. Bu kavram, bir yanda teknolojik gelişme sürecine etkiye bulunan tüm kurumları kapsarken, diğer yanda ülkenin uluslararası rekabet gücünü ve uluslararası işbölümü içerisindeki konumunu da gündeme getirdiği için son derece etkili oldu.

“Ulusal yenilik sistemi’ kavramı evrimci iktisadın önde gelen araştırmacılarından Freeman ve Lundvall tarafından önerilmiş ve diğer araştırmacılar tarafından geliştirilmiştir. **1990’larda bu kavram OECD gibi bazı uluslararası kuruluşlar ve AB tarafından da teknoloji ve yenilik politikalarının geliştirilmesinde kullanılmıştır.**”

Taymaz, teknoloji ve inovasyon politikalarını etkileyen iktisat kuramlarına ilişkin bu açıklamalarından sonra, Türkiye’nin 1993 sonrası bilim ve teknoloji politikasını irdeleyerek, bu politikayı ortaya koyan temel belgelerde, ‘bilimsel ve teknolojik araştırmalar yapabilmek ve bu tür araştırmalar sonucunda ortaya konan bulguları ekonomik ve toplumsal faydaya dönüştürebilmek için gerek duyulacak bütün kurum ve mekanizmalarla birlikte, bunların sistemsel bir bütünlük içinde işletilebilmesini ifade eden Ulusal İnovasyon Sistemi’mizin bir an önce kurulması amaç olarak benimsenmiştir’ dediğine işaret ediyor ve şunları söylüyor: “Ulusal yenilik sisteminin kurulması özellikle TÜBİTAK tarafından **1990’larda** gündeme getirilmiş ve sistemik bir yaklaşım benimsenmiştir. Bu doğrultuda BTYK aracılığıyla politika önerileri geliştirilmiş ve bu önerilerin bir kısmı uygulamaya konulmuştur.

Taymaz çalışmasını şu öneriyle nokt alıyor: “Türkiye 1990’larda ulusal yenilik sisteminin oluşturulması ve etkin bir şekilde faaliyet gösterebilmesi için çok önemli bir atılım başlatmıştır. Uzun dönemli ekonomik gelişmeyi güvence altına alacak bilim ve teknoloji altyapısının ve teknolojik yenilik kapasitesinin geliştirilmesi için bu atılımın, yeni politika ve araçlarla da desteklenerek başarılı bir şekilde sürdürülebilmesi gereklidir.”

Taymaz’ın söylediklerinden şunu anlıyoruz: Türkiye’de, 1990’larda, bilim ve teknoloji politikası tasarlanırken, OECD ve AB ile eşzamanlı olarak, aynı kuramsal birikimden hareketle **sistemik bir yaklaşımda** bulunulmuş ve ‘**ulusal inovasyon sistemi**’nin kurulması, ülkenin bilim, teknoloji ve inovasyonda yetenek kazanmasının olmazsa olmaz koşulu olduğu görülerek, bunun için öneriler geliştirilmiştir. Ama, yine Taymaz’ın temkinli bir bilim insanı olarak kullandığı ifadeden anlıyoruz ki, “bu önerilerin **bir kısmı** uygulamaya konulmuştur.” Bu tespit, ulusal inovasyon sistemimizi kuramadığımız anlamına geliyor. Peki, bu sistemi kurmayı niçin başaramadık/başaramıyoruz; eksiklerimiz politika mı? Değilse nerede?

agoker@ttgv.org.tr

CBT, 02 Haziran 2001.